

Shavuos – Learning at Night

1) רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג

הלכה יג

אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה, אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רוני בלילה, וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חי, וכל בית שאין נשמעים בו דברי תורה בלילה אש אוכלתו שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח, כי דבר ה' בזה זה שלא השגיח על דברי תורה כל עיקר, וכן כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק או שקרא ושנה ופירש להבלי עולם והניח תלמודו וזנחו הרי זה בכלל בזה דבר ה', אמרו חכמים כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני וכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, וענין זה מפורש הוא בתורה הרי הוא אומר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך, ואומר למען ענותך להטיבך באחריתך.

2) רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א

הלכה ח

כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה.

3) רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג

הלכה א

בשלשה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם, א כתר מלכות זכה בו דוד שנאמר זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי, כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, כל מי שירצה יבא ויטול, שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה הרי הוא אומר בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק בי שרים ישורו, הא למדת שכתר תורה גדול משניהם.

4) רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג

הלכה יב

אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים, וכן אמר שלמה בחכמתו התרפית ביום צרה צר כחכה, ועוד אמר אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי, אמרו חכמים ברית כרותה שכל היגע בתורתו בבית המדרש לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים שנאמר ואת צנועים חכמה, וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו ותלמודו מתקיים בידו, אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח.

5) איכה פרק ב פסוק יט

קוּמִי רְנִי בְּלֵיל בְּלֵילָה לְרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת שְׁפָכִי כְּמַיִם לַיָּבַח נִכַח פָּנַי אֲדַגֵּי שְׂאֵי אֲלֵיו כְּפִיךְ עַל-לֶפְטֵי עוֹלְלֵיךְ הָעֲטוּפִים בְּרָעַב בְּרֹאשׁ כָּל-חוּצוֹת: ֹ

6) אבן עזרא איכה פרק ב פסוק יט

(יט) רני - הרמת קול בשיר או בנהי וכן ותעבר הרנה הכרוז

7) תלמוד בבלי מסכת תמיד דף לב עמוד ב

תנא רבי חייא: כל העוסק בתורה בלילה - שכינה כנגדו, שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך. נכח פני ה'.

8) תורה תמימה הערות איכה פרק ב הערה עב

עב) דתפלה קבועה הלא ליתא בראש אשמורת, ולכן קאי אתורה דלא איברא לילה אלא לגירסא

9) תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סה עמוד א

אמר רבי שמעון בן לקיש: לא איברי סיהרא אלא לגירסא

10) תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ג עמוד ב

אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה - הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר: יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירו עמי, מה טעם יומם יצוה ה' חסדו? משום דבלילה שירו עמי

11) רש"י מסכת עבודה זרה דף ג עמוד ב

יומם יצוה - דן וזן ומלמד תורה

ובלילה שירו עמי - ובלילה נוהג שירו (למעלה) עמי למטה שאף דוד לא היה מנמנם אלא כשינת הסוס וכל הלילה מתעסק בשירות ותושבחות ובתורה כדאמרינן בריש מס' ברכות (דף ג):
חוט של חסד - נותן חינו בעיני הבריות

12) מהרש"א חידושי אגדות מסכת עבודה זרה דף ג עמוד ב

כל העוסק בתורה בלילה כו'. לפי שמדרך המנדד שינה בלילה שיהו פניו זועפות ביום אמר בעוסק בתורה ומנדד שנתו בלילה הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד שהוא מאירת פנים ביום כי היא ממדת החסד כאמור לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו והכי אמרינן בפ"ק דמגילה אסתר ירקרקת היתה אלא שהקב"ה משך עליה 'חוט של חסד שהיא מאירת פנים שתהא נראית יפה כפרש"י וקרא התורה שירה דכתיב כתבו לכם את השירה וגו'

13) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יג עמוד א

רבי יהושע בן קרחה אמר: אסתר ירקרקת היתה, וחוט של חסד משוך עליה

14) רש"י מסכת מגילה דף יג עמוד א

ירקרקת היתה - כהדסה ז'

אלא חוט של חסד משוך עליה - מאת הקדוש ברוך הוא, לכך נראית יפה לאומות ולאחשוורוש

15) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צב עמוד א

ואמר רבי אלעזר: כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה - אש אוכלתו, שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו. אש לא נפח ירע שריד באהלו. אין שריד אלא תלמיד חכם, שנאמר ובשרידים אשר ה' קרא

16) באר שבע מסכת סנהדרין דף צב עמוד א

כל בית שאין דברי תורה נשמעין בו בלילה כו'. להכי נקט בלילה, לפי שהקול נשמע למרחוק. וכהאי גוונא פירש רש"י בפרק עושין פסין (עירובין יח, ב ד"ה ולא אמר) גבי כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה אינו נחרב כו'. ובזה נתיישב הא דנקט נשמעין ולא נקט לומדין או עוסקין וכיוצא בזה. ויותר נכון בעיני לפרש, דלהכי נקט נשמעין בלילה לפי שאמרו (ויק"ר יט, א) אין רינה של תורה אלא בלילה שנאמר (איכה ב, יט) קומי רוני בלילה, ובפרק הדר (עירובין סה, א) אמר ריש לקיש לא איברי ליליא אלא לגירסא

17) מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף צב עמוד א

כל בית שאין דברי תורה כו'. איירי בבעל הבית שאינו ת"ח ואם אין דברי תורה נשמעים בביתו בלילה דאפשר ביום מתוך עסקיו של בעל הבית אי אפשר ללמוד בביתו אבל בלילה שבעל הבית פנוי מעסקיו ואין דברי תורה נשמעים בו א"נ דביום אפשר שלא נשמע דברי תורה מפני קול המולה של המון אבל אם בלילה שהקול נשמע ואין נשמע בו ד"ת ה"ז שרע בעיניו ללמוד תורה בביתו כדכתיב ירע שריד באהלו ועונשו שאש אוכלתו שהוא אש של גיהנם שאם היה נשמע בו דברי תורה שנקראת אש כמ"ש כה דברי כאש לא היה יכול אש של גיהנם לשלוט בו דאש של תורה הוא אשו של הקדוש ברוך הוא אש אוכלת אש ובענין זה אמר ג"כ כל שאינו מהנה ת"ח כו' מיירי במי שאינו ת"ח וגם אם הוא אינו עוסק בתורה היה לו לסייע לדברי תורה כמ"ש עץ חיים היא למחזיקים בה לעוסקים בה לא נאמר אלא למחזיקים וזה שאינו מחזיק לומדי תורה אינו ראוי להיות בו סימן ברכה כי התורה היא הנותנת חיים וברכה ללומדיה ולמחזיקים בה